

THE JOURNAL OF
OTTOMAN STUDIES

KÜLLİYAT

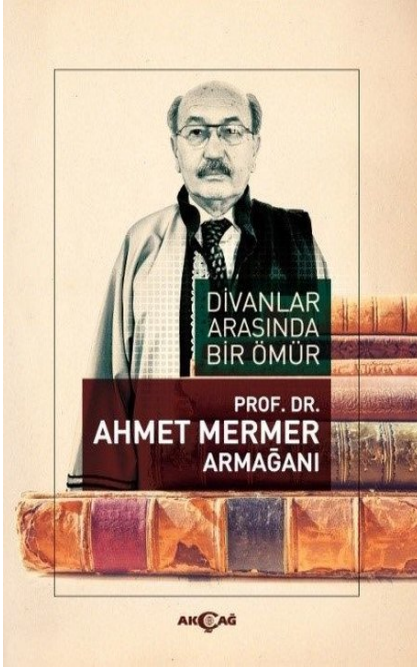
OSMANLI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

KİTAP TANITIMI

**DOÇ. DR. NESLİHAN KOÇ KESKİN-DOÇ. DR. MUVAFFAK EFLATUN, “DİVANLAR ARASINDA BİR
ÖMÜR: PROF. DR. AHMET MERMER ARMAĞAN KİTABI”**

(Akçağ Yayınları, Ankara 2018, 834 Sayfa)

Elif Nur ANBAR¹

Prof. Dr. Ahmet Mermer'in meslektaşları ve öğrencilerinin yazılarını ihtiva eden Divanlar Arasında Bir Ömür: Prof. Dr. Ahmet MERMER Armağan Kitabı, 2018 yılı sonu itibariyle nihayete ermiştir. Eser, editörler Neslihan Koç Keskin ve Muvaffak Eflatun'un sunuş yazılarıyla (ss.9-10) başlamış Prof. Dr. Ahmet MERMER'in özgeçmişi ve eserleriyle(ss.11-18) devam etmiş ardından da Prof. Dr. Ahmet Mermer'in öğrencileriyle yapmış olduğu söyleşiye (ss.19-26) yer verilmiştir.

İlk makale, “Şem’î Mahlaslı Üç Şair Arasında Bir Gazelin Seyri” (ss.27-36) başlığıyla Lütfi Alıcı tarafından kaleme alınmıştır. Alıcı, mahlas alma, mahlas verme ve mahlas geleneğinden kısaca bahsettikten sonra edebiyatımızda Şem’î mahlasını kullanan şairler hakkında bilgi vermiştir. Bu şairlerden özellikle Mevlevî şairler Prizrenli Şem’î, Konyalı Şem’î(Aşık Şem’î) ve Kahramanmaraş’ta bazı mahallî kaynaklarda

geçen Meşreb-zâde Mehmed Şem’î Efendi üzerinde durularak Şem’î mahlasıyla yazılan –üm redifli aşıkâne bir gazel üzerine inceleme yapmış ve gazelin ait olduğu şaire dair görüş beyan etmiştir. Alıcı, yazısının son kısmında ise belirttiğimiz gazeli şerh eder. Ardından Elif Nur Anbar,“Selâmdan Kelâma: Dîvân Edebiyatı Geleneği Çerçevesinde “Nâme” Üzerine Bir Değerlendirme” (ss.37-52) adlı çalışmasında kültürümüzün önemli

¹ Araştırma Görevlisi, Artvin Çoruh Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, [elifanbar21@gmail.com/](mailto:elifanbar21@gmail.com)
<https://gazi.academia.edu/ElifNur>

unsurlarından biri olan mektup geleneğinin Dîvân şiirine yansması üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Mustafa Arslan'ın "Muhyî Divanında Yer Alan Atasözlerinin Tespiti Ve Değerlendirilmesi"(ss.53-78) yazısında Muhyî ve Dîvânı hakkında kısaca bilgi verilmesinin akabinde Muhyî'nin Dîvânında kullanmış olduğu atasözleri tespit edilerek örnek beyitler üzerinden inceleme yapmıştır. "Bir Aldanış Hikâyesi: "Âdem'i Cennetten Çıkarın Dane"(ss.79-92) çalışmasında Yaşar Aydemir, Âdem'in Cennetten çıkarılma hikâyesine dayanarak Dîvân şiirinde "buğday" kavramının kullanımına dair görüşlerini beyan eder. İsrail Babacan, "Gözden Kaçan Çok Yönlü Bir Osmanlı Türkçesi Sözlüğü: Büyük Osmanlı Lûgatı"nda (ss.93-114) Büyük Osmanlıca Lûgatı'nın önemi ve içeriğine yönelik bilgiler sunar. "Sultânü'l-Müverrihîn Sürûrî'nin Osmanlı Padişahlarının Cülûslarına Düşürdüğü Tarihler"(ss.115-138) başlıklı yazısında Atilla Batur, edebiyatımızda tarih düşürme geleneğine değindikten sonra Sürûrî'nin padişah cülûsları için düştüğü tarihlerden bahsedip, verdiği örnek beyitlerle sanatçının bu yöndeki yeteneğini kanıtlama yoluna gitmiştir. Yavuz Bayram, "Divan Şiirinde Bitkilere ve Anlam Çerçevesine Dair"(ss.139-216) çalışmasında, verdiği ayrıntılı istatistikî tablolar ve tasnifleme çalışmasıyla bitkilerin(çiçeklerin) Dîvân şiirinde kullanımı üzerine eğilir. Ali Cin, "Cumhuriyet Dönemi Alfabe Değişimi Tartışmaları ve Ali Seydi'nin "Latin Hurûfu, Lisanımıza Kabil-i Tatbik Midir?"Adlı Eseri" (ss.217-240) başlığıyla kaleme aldığı makalesinde, Türkiye Cumhuriyetinde Latin alfabesine geçiş sırasında ileri sürülen fikirleri Ali Seydi'nin eski harfleri savunan yazısından yola çıkarak yorumlamıştır. "Ali Ekrem Bolayır'ın Şerh-i Mütûna Medhal'i"(ss.241-256) adını taşıyan yazısında Halil Çeltik, Bolayır'ın ders notlarını Şerh-i Mütûna Medhal-Edebî Meslekler" eserinin tanıtımını yapar ve eseri Dîvân edebiyatı bağlamında değerlendirir. Sebahat Deniz'in "Klâsik Türk Şiirinde Âşığın Sevdiğine Hediyesi: Can"(ss.257-278) başlığıyla kaleme aldığı çalışmasında, Türk kültürü açısından önemli bir yere sahip olan hediyeleşme kavramının Dîvân şiirine yansmasını görmektedir. Deniz, bu hediyelerden özellikle aşığın sevgili uğruna sunduğu "can"ına dikkat çeker. İbrahim Dilek'in geçmişten yakın tarihe kadar Türk-Rus ilişkisi hakkında genel hatlarıyla bilgi verdiği ve bu etkileşimin folklorik bağlamda incelendiği yazısına "Folklorik Bağlamda Türk-Rus İlişkisi"(ss.279-302) başlığı altına yer verilmiştir. "Karamanlı Aynî Dîvân'ında Kutsal Ve Mitolojik Sular"(ss.303-318) başlığını verdiği yazısında Muvaffak Eflatun, inanç kültürümüzün önemli noktalarından biri olan ve kutsallık atfedilen "su" kavramının divan şiirine yansmasını göstermektedir. Ahmet Bican Ercilasun, "Mezâkî'de Türkçe Söyleyişler"(ss.319-324) başlığıyla kaleme aldığı çalışmasında Mezâkî Dîvânı'ndan aldığı örnek beyitleri bir dilci gözüyle incelemeye tabi tutar. Mustafa Erdoğan "Yumuş"ve"Yumuş Oğlanı"na Dair"(ss.325-342) başlıklı makalesinde "yumuş" kavramını çeşitli kaynaklardan tarayarak, ilk İslami eserlerimizden başlayıp 15. Yüzyıla kadar ki eserlerde kavramın kullanım alanına dair tespitler sunar. Erdoğan'ın çalışmasında özellikle Gedizli Kabûlî Dîvânı üzerine odaklanıldığı görülür. "Klasik Türk Şiirinde Sevgilinin Gülüşü Üzerine"de (ss.343-356) Abdullah Eren, Dîvân şiirinde "gül-" fiilini sevgilinin güzellik unsurları bağlamında açıklamaya çalışır. Ersoy Ersen, "Klasik Edebiyat Metinlerinde Seslenme Edatını Ey Mi Ay Mı Okumalı?"(ss.357-362) adını taşıyan yazısında çeşitli kaynaklardan yaptığı taramalar ve sunduğu örnekler doğrultusunda bahsi geçen edatın "ay" şeklinde okunması gerektiği kanaatine varır. "Türk Tasavvuf Kültüründe Göç ve Eşrefoğlu Rûmî'nin Göçleri"(ss.363-372) adlı çalışmasında Mustafa Güneş, kültürümüzde göç olgusu ve bu olgunun Türk tasavvuf edebiyatına yansmasını tasavvuf edebiyatımızın temel taşlarından birisi olan İznikli Eşrefoğlu Rûmî'nin perspektifinden değerlendirir. Abdurrahman Güzel, "Yabancı Araştırmacıların Alevilik ve

Bektaşiliğe Bakışları Üzerine Kısa Bir Değerlendirme"²(ss.373-388) adını taşıyan çalışmasında Aleviliğin Türk kültüründeki yeri ve siyasi sahasından hareketle yabancı ve bazı Türk araştırmacıların Aleviliği özellikle Ortodoks veya Heteredoksluk çerçevesinde değerlendirmelerini yanlış bularak, Aleviliğin öz be öz Türk inanç kültürünün önemli bir parçası olduğuna vurgu yapar. "Klasik Türkmen Edebiyatı Şairi Abdisetdar Kadı ve Cengnamesi"(ss.389-396) başlıklı yazısıyla İhsan Kalenderoğlu, Türkmenler'in tarihi süreç içerisinde yaşadıklarını 19. Yüzyıl Klasik Türkmen Edebiyatının önem arz eden isimlerinden biri olan Abdisetar Kadı'nın Cengname adlı eserinden hareketle anlatarak sosyal ve siyasi olayların edebiyatın vazgeçilmez bir parçası olduğu fikrini savunur. Abuzer Kalyon "Adanalı Hayret Efendi'nin İddialı Edebiyat Mecmuası Sûk-ı Ukâz"(ss.397-430) adını verdiği çalışmasında Hayret Efendi'nin hayatı ve eserlerini anlatmış ve sanatçıya ait olan "Sûk-ı Ukâz" isimli eseri bu kitapla ilim dünyasına tanıtmıştır. Edebiyatımızda manzum tarih yazıcılığında önemli bir yeri olan Şibanî-nâmeler, "Muhammed Salih'e Ait Manzum Şibanî-nâme ile Anonim Şibanî-nâme'nin Olaylar Bakımından Mukayesesi"(ss.431-444) başlığıyla Yakup Karasoy ve Arife Ece Evirgen tarafından incelenmiş, birisi mensur ve anonim diğeri manzum ve Muhammed Salih tarafından yazılmış olan iki farklı Şibanî-nâme üzerinde içerik bakımından kıyaslama yapılarak mensur olan eserin Muhammed Salih ya da diğer Şibanî-nâmelere yararlanılarak yazıldığı fikri ileri sürülmüştür. Bilge Kaya Yiğit Ve Hicret Dilan Daşdemir, "Türkülerde Teşbih ve İstiâre"(ss.445-466) adını taşıyan makalelerinde Dîvân şiirinin vazgeçilmez iki ögesi olan teşbih ve istiâre sanatlarını, Türk halk edebiyatı ürünü olan türkülerimize tatbik etmiş ve bu yolla yaptıkları tespitler sonucunda halkın sosyo-ekonomik yaşantısına dair bilgi sunmuşlardır. "Eski Türklerden Gelen Bir İmza Geleneği: Klâsik Türk Şiirinde Damga"(ss.467-488) başlığıyla kaleme aldığı yazısında Şevkiye Kazan, Türk dilinde ve kültüründe damga/damgalamak hakkında bilgi verdikten sonra, kavramların Dîvân şiirinde kullanım şekillerini verdiği örnek beyitler ile tasnif etmiştir. Neslihan Koç Keskin ve Burhan Can "Ömer Ferit Kam'ın "Hurûfî Miftâhı"(ss.489-596) adlı çalışmalarında, Dârü'l-fünûn hocası Ömer Ferit Kam'ın Hurûfliğe dair kendi el yazısıyla yazmış olduğu defterini tanıtmışlardır. Bu eser vesilesiyle de önemli bilgiler sunarak, Hurûfliğe dair bir kapıyı daha aralamış olurlar. Sosyo-ekonomik ve siyasi unsurlar, edebiyatın temel taşları arasındadır. Cemal Kurnaz da bu eserde, "Asker Şairlerin Dilinden Akdeniz Ve Cezayir'deki Savaşlar" (ss.597-616) başlığıyla kaleme aldığı çalışmasında asker şairlerin dilinden halk-hayat-edebiyat ilişkisini gösterme yoluna gitmiştir. Türk kültüründe, cimrilik denince akla ilk gelen isim "Pinti Hamit"tir. Orhan Kurtoğlu da "Klâsik Edebiyatımızda Mizahî Bir Yergi Tipi: Pinti Hamîd"(ss.617-630) başlıklı yazısında çeşitli kaynaklardan yola çıkarak günümüzde bir kavram haline gelen bu ismin Dîvân şiirindeki kullanımına dair tespitlerde bulunur. Ömer Özkan, "Rusya Devlet Kütüphanesindeki Bazı Türkçe Yazma Eserlere Dair" (ss.631-642) adlı çalışmasında oldukça fazla Türkçe eser ihtiva eden Rusya Devlet kütüphanesindeki Türkçe muhteviyatlı 82 eseri ilim dünyasına tanıtmış ve kütüphanenin Türk edebiyat tarihi açısından önemli bir yeri olduğunun, araştırmacıların mutlaka görmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Özge Öztekin, "Çelebizâde Âsım Divan'ını Metinlerarası İlişkiler"(ss.643-672) başlıklı çalışmasında metinlerarası ilişkiler kuramı ve öğeleri hakkında genel hatlarıyla bilgi vermesinin ardından Çelebi-zâde Asım Dîvânını adı geçen kuram bağlamında incelemeye tabi tutar. "İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Bilgi Mecmuası'ndaki Yazıları"nda (ss.673-682) Fatih Sakallı, Baltacıoğlu'nun Bilgi mecmuasının üçüncü ve dördüncü sayılarında neşredilen el işleri terbiyesine

² Bu çalışma kitabın içindekiler kısmında "Dini Tipoloji Bağlamında Alevilik" başlığıyla yer almıştır.

dair iki yazısını konu edinmiştir. Fatih Sona, bir göz hastalığı olan “remed” ve tedavisi hakkında yaptığı araştırmalara ve çeşitli Dîvânlardan tarayarak edindiği bilgilere “Klasik Türk Şiirinde Bir Göz Hastalığı: Remed” (ss.683-704) adlı yazısında yer verir. “Kazak Edebiyatının Türkiye’de Tanıtılması Faaliyetleri (1991’e Kadar)”(ss.705-708) başlıklı çalışmasında Ferhat Tamir, Kazak edebiyatının gelişim süreci ve Türkiye’de tanınmasına dair fikirlerini sunarak, Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından tanıma faaliyetlerinin daha hızlı bir şekilde yol aldığını da önemle vurgulamıştır. Lokman Turan, muhteviyatı yönüyle zaman dışındaki kavramlar ve zamana ait kavramlar olarak tasnif ettiği Tanpınar şiirlerini ““Gül Fırtınası’ndan “Gül Yangını’na Tanpınar’ın Şiirlerinde Vücut ve Adem Çatışması Bağlamında: “Defne Dalı” Şiiri”(ss.709-716) adını taşıyan yazısında “Defne Dalı” şiiri üzerinden Tanpınar’daki vücut ve adem çatışmasını açıklar. “Divan Şiirinde Manzum Vîrâniyyeler”(ss.717-736) başlıklı yazısında Kaplan Üstüner, Divan edebiyatında bahsi geçmeyen kendi deyimiyle “viraniyye ya da viran-nâme” olarak nitelendirilen tür ile ilgili çeşitli şairlerden gösterdiği örnekler vasıtasıyla açıklamalar sunmuştur. Nihal Yavuz ise, “Hoca-nâme’de İdeal İnsan ve İdeoloji”(ss.737-762) çalışmasıyla, 15. yüzyılda Sinan tarafından yazılan Hoca-nâme adlı eserde ideal insan tipinin ve bu tip doğrultusunda Osmanlı Devleti ideolojisi ve bu ideolojinin halka yerleştirilmesi üzerine incelemelerde bulunarak, dönemin ideolojik söylemlerine ışık tutmuştur. Son olarak “Sûd’ün Gülistan ve Bostan Şerhlerinde Anlam ve Yapı Açısından Şerh Yöntemi”(ss.763-787) başlıklı çalışmasıyla armağan kitabında yer alan Fatih Yerdemir, şerh yönteminin yapı ve anlam bakımından önemine, Bosnalı Sûdî Efendi’nin Gülistan ve Bostan üzerine yaptığı şerh örneğiyle değinir.

Kitabın son kısmına gelmeden önce, Dârü’l-fünûn geleneğinde yetişerek alanında bir ekol yaratan hocamızın öğrencileri ve meslektaşları, duydukları hürmet, minnet ve sevgi duygularını anılar kısmında dile getirmişlerdir. İlk olarak Muvaffak Eflatun (ss.791-792) ve Lütfi Alıcı(ss.793-796) kıymetli hocamızla tanışma serüvenlerini o günkü duygularla dile getirirler. Neslihan Koç Keskin (ss.797-800) ise hocasının inceliği ve beyefendiliğini bir nakış misali “aşk” ile sayfalara işlemiştir. Yunus Koç “Ene’l Hak”(ss.801-802) ismini verdiği şiirini ithaf ederken, Ömer Faruk Demirel “Der Med h-i Hâce Ahmed Mermer El-Konyevi”(ss.803-806) ve Ferhat Yorulmaz “Der Medh-i Hâceler Hâcesi Âhmed Mermeri”(ss.807-812) kasideleriyle hocamıza saygılarını sunmuşlardır.

Kitabın son bölümünde(ss.813-834) ise, Prof. Dr. Ahmet Mermer’in hatıralarına yer verilmiştir. Aziz dostlarının ve kendisine şükran duyan öğrencilerinin Prof. Dr. Ahmet Mermer’e sunduğu naçizâne bir hediye olan bu armağan kitabı aynı zamanda içerisindeki araştırma, inceleme ve gün yüzüne çıkmamış eserleri tanıtma çalışmaları ile ilim dünyasına yeni bir kapı aralamıştır.

